

Sygn. akt: I ACa 196/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Krzysztof Chojnowski
Sędziowie	:	SA Małgorzata Dołęgowska SO del. Dariusz Małkiński (spr.)
Protokolant	:	Sylwia Radek - Łuksza

po rozpoznaniu w dniu 24 czerwca 2015 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **T. S.**

przeciwko (...) **w O.**

o uchylenie uchwały

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 28 listopada 2014 r. sygn. akt I C 211/13

I. **prostuje w komparycji zaskarżonego wyroku oznaczenie przedmiotu sprawy w ten sposób, że określa go jako „o uchylenie uchwały”;**

II. **oddala apelację;**

III. **zasądza od pozwanej na rzecz powódki 135 (sto trzydzieści pięć) zł tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.**

UZASADNIENIE

Powódka T. S. wystąpiła przeciwko pozwanej (...)w O. z pozwem o unieważnienie, później zaś uchylenie uchwały nr (...) z dnia 8 grudnia 2011 r. o wykluczeniu jej z grona członków Spółdzielni oraz domagała się zasądzenia od pozwanej na jej rzecz należnych kosztów procesu.

Pozwana(...) w O. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki kosztów procesu.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny uchylił zaskarżoną uchwałę (pkt I) i zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 397 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt II).

Orzeczenie powyższe zapadło na gruncie następujących ustaleń faktycznych i prawnych.

Pozwana Spółdzielnia prowadzi działalność gospodarczą w zakresie m.in. sprzedaży detalicznej artykułów i produktów spożywczych oraz mebli i sprzętu gospodarstwa domowego.

Powódka T. S. jest wieloletnim członkiem pozwanej Spółdzielni, a niegdyś członkiem jej rady nadzorczej, pełniącym przez okres dwu kadencji funkcję sekretarza tego organu, w związku z czym brała udział w 2010 r. w podejmowaniu decyzji o wykluczeniu z kręgu członków osób będących jej oponentami.

W dniu 7 kwietnia 2011 r. odbyło się posiedzenie siedmioosobowej rady nadzorczej pozwanej, w którym uczestniczył zarząd Spółdzielni. Na posiedzeniu tym prezes zarządu J. P. przedstawił pismo, z treści którego wynikało, że na posiedzeniu zarządu w dniu 30 marca 2011 r. podjęto decyzję o wykluczeniu z szeregu członków, między innymi powódki za łamanie statutu Spółdzielni, zgodę na sprzedaż jej majątku po zaniżonej cenie, nepotyzm związany z zatrudnianiem członków rodziny i ustalaniem ich wynagrodzenia.

Na posiedzeniu rady nadzorczej w dniu 20 kwietnia 2011 r. rozpatrzono wnioski o odwołanie członków wskazanych przez zarząd i wysłuchano ich. W protokole z posiedzenia wskazano, że członkowie, których wniosek o wykluczenie dotyczył, byli wzywani co 15 minut. W tym dniu wysłuchano również powódkę.

Posiedzenia rady nadzorczej w przedmiocie rozpoznania wniosków zarządu o wykluczenie członków był kontynuowane w dniach 16 i 30 maja 2011 r. Dnia 16 maja 2011 r. rada nadzorcza podjęła decyzję o zwróceniu się do zarządu o podanie konkretnych udokumentowanych zarzutów wobec członków wymienionych we wniosku o wykluczenie, natomiast w dniu 30 maja 2011 r., po stwierdzeniu, że zarząd nie przedłożył wymaganych dokumentów, rozpoczęto głosowanie w przedmiocie wykluczenia członków – za wykluczeniem powódki głosowało 3 członków rady nadzorczej, 4 natomiast było temu przeciwnych.

Dnia 4 listopada 2011 r. rada nadzorcza przystąpiła do rozpatrzenia kolejnego wniosku zarządu w sprawie wykluczenia członków, w tym powódki, opartego na tożsamych podstawach faktycznych. O terminie posiedzenia został zawiadomiony zarząd pozwanej, ale tego dnia nie podjęto uchwały. Na wniosek czterech członków rady nadzorczej z dnia 30 listopada 2011 r. zwołano jej posiedzenie na dzień 8 grudnia 2011 r., kiedy odwołano z jej składu dotychczasowych członków: A. C., M. S. i Z. R.. W dniu 8 grudnia 2011 r. rada nadzorcza pozwanej w pomniejszonym składzie podjęła też uchwałę Nr (...) o wykluczeniu powódki z grona członków Spółdzielni.

Z uzasadnienia uchwały wynika, że przyczyną wykluczenia było działanie powódki na szkodę Spółdzielni polegające między innymi na akceptowaniu nieprawidłowości w zarządzaniu: mieniem (wyzbyciu się pawilonu handlowego w W. po cenie niższej od rynkowej), kadrami (zmianie na stanowisku kierownika (...)), nieprzestrzeganiu przepisów Prawa spółdzielczego i statutu (podejmowaniu uchwał w przedmiocie wykluczenia członków niezgodnych z prawem) naruszeniu dobrego imienia Spółdzielni (niezasadnym zawiadamianiu organów ścigania i organów kontrolnych). Pod uchwałą podpisali się: przewodniczący rady nadzorczej – Z. K. i sekretarz – L. J..

Z pouczenia zamieszczonego w uchwale wynika, że powódka została jedynie pouczona o możliwości odwołania się trybie postępowania wewnątrzspółdzielczego tj. do walnego zgromadzenia. Nie została natomiast poinformowana o możliwości i terminie zaskarżenia uchwały do Sądu.

Przed podjęciem w/w uchwały powódka nie została wysłuchana.

Dnia 5 stycznia 2012 r. powódka odwołała się od przedmiotowej uchwały do walnego zgromadzenia pozwanej Spółdzielni. W dzienniku korespondencji Spółdzielni odnotowano datę wpływu tego odwołania w dniu 4 stycznia 2012 r.

Z pism (...) w O. z dnia 13 marca 2012 r. wynika że w roku 2011 r. nie wpłynęła żadna skarga na pracodawcę podpisana przez powódkę. Podobnej treści jest pismo Urzędu Kontroli Skarbowej w O. z dnia 29 lutego 2012 r.

W dniu 16 marca 2012 r. odbyło się nadzwyczajne walne zgromadzenie członków pozwanej Spółdzielni. Na zgromadzeniu tym rozpoznano między innymi odwołanie powódki w przedmiocie jej wykluczenia spośród członków Spółdzielni i podjęto uchwałę nr (...) o niezasadności jej odwołania. W głosowaniu nad tą uchwałą wzięło udział 32 członków, czyli tylu pozostało po opuszczeniu walnego zgromadzenia przez część jego uczestników wraz z członkami zarządu, rady nadzorczej i główną księgową. Wszyscy pozostali głosowali za podjęciem uchwały uwzględniającej odwołanie powódki.

Postanowieniem z dnia 27 kwietnia 2012 r., sygn. akt:(...) Sąd Rejonowy w Olsztynie VIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego oddalił wniosek o zmianę składu osobowego rady nadzorczej pozwanej Spółdzielni, wskazując, że w nadzwyczajnym walnym zgromadzeniu w dniu 16 marca 2012 r. brało udział 61 członków na 69 uprawnionych do głosowania. Po opuszczeniu obrad przez część członków na sali pozostały tylko 32 osoby, chociaż wymagane quorum wynosiło 34 uczestników, co oznacza, że uchwały w ogóle nie zapadły.

W piśmie z dnia 29 czerwca 2012 r. 18 członków (w tym powódka), zaś w piśmie z dnia 20 lipca 2012 r. 26 członków, zwróciło się do zarządu Spółdzielni o zwołanie kolejnego walnego zgromadzenia w miejsce zgromadzeń, które zostały przerwane. Mimo wniosków spółdzielców i organów sprawujących kontrolę nad działalnością spółdzielni, walne zgromadzenia nie były przez zarząd zwoływane.

Przesłanki wykreślenia lub wykluczenia członka oraz tryb postępowania w tym zakresie reguluje § 22 statutu pozwanej Spółdzielni. Z jego uregulowań wynika, że przed wykluczeniem członka należy wysłuchać. O terminie i miejscu posiedzenia rady nadzorczej zainteresowany członek Spółdzielni winien być też powiadomiony pisemnie na 7 dni przed posiedzeniem. Zawiadomienia dokonuje się na adres członka wskazany w deklaracji. Uchwałę o wykluczeniu rada nadzorcza ma obowiązek doręczyć członkowi listem poleconym lub za zwrotnym pokwitowaniem odbioru na adres wskazany w deklaracji z pouczeniem o terminie i prawie do odwołania się.

Powództwo T. S. zasługuje na uwzględnienie, albowiem zaskarżona uchwała jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i postanowieniami statutu pozwanej Spółdzielni.

Art. 24 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze stanowi, że spółdzielnia może rozwiązać stosunek członkostwa tylko przez wykluczenie albo wykreślenie członka. Stosownie do § 6 jeżeli organem właściwym w sprawie wykluczenia albo wykreślenia członka ze spółdzielni jest, zgodnie z postanowieniami statutu, rada nadzorcza, to wykluczony członek spółdzielni ma prawo: odwołać się od uchwały o wykluczeniu albo wykreśleniu do walnego zgromadzenia, w terminie określonym w statucie, albo zaskarżyć uchwałę rady nadzorczej do sądu w terminie sześciu tygodni od dnia doręczenia członkowi uchwały z uzasadnieniem; przepisy art. 42 stosuje się odpowiednio.

Z kolei § 7 art. 24 Prawa spółdzielczego stanowi, że w wypadku bezskutecznego upływu terminu do rozpatrzenia odwołania przez walne zgromadzenie, termin do zaskarżenia do sądu uchwały rady nadzorczej, o którym mowa w § 6 pkt 2, biegnie od dnia, w którym odwołanie powinno być najpóźniej rozpatrzone.

Według § 52 ust. 6 statutu (...)w O. organ odwoławczy powinien rozpatrzyć wniesione odwołanie na swym najbliższym posiedzeniu. W przypadku wniesienia odwołania do walnego zgromadzenia termin jego rozpatrzenia nie może być dłuższy niż rok od dnia wniesienia odwołania.

Wniesienie odwołania do organu odwoławczego powoduje zawieszenie biegu terminów zawitych do dnia zakończenia postępowania wewnątrzspółdzielczego, jednakże przez okres nie dłuższy niż jeden rok od dnia, w którym organ odwoławczy powinien rozpatrzyć odwołanie (§ 53 ust. 2 statutu). Oznacza to, że w przypadku złożenia odwołania od decyzji rady nadzorczej do walnego zgromadzenia i braku decyzji w przedmiocie rozpoznania odwołania, przewidziany

termin 6 tygodni do zaskarżenia uchwały do sądu rozpoczyna bieg dopiero od dnia, w którym mija rok od daty złożenia odwołania.

Terminy do zaskarżenia uchwał w przedmiocie wykluczenia lub wykreślenia członka mają charakter materialnoprawny i tym samym podlegają uwzględnieniu przez sąd z urzędu, niezależnie od podniesionego w tym zakresie zarzutu. Bezskuteczny upływ terminu powoduje utratę prawa do zaskarżenia uchwały w trybie powództwa o uchylenie.

W niniejszej sprawie pozwana Spółdzielnia prezentuje pogląd, że termin do zaskarżenia uchwały rady nadzorczej z dnia 8 grudnia 2011 r. do sądu w odniesieniu do powódki upłynął w dniu 15 lutego 2013 r., co powinno skutkować oddaleniem powództwa bez potrzeby jego merytorycznej oceny, ale Sąd poglądu tego nie podziela.

Postanowienia statutu (...) w O. stanowią, że rada nadzorcza podejmująca uchwałę w sprawie wykluczenia lub wykreślenia członka powinna wysłuchać jego wyjaśnień. W tym celu zainteresowany powinien być zawiadomiony o miejscu i terminie posiedzenia rady nadzorczej na 7 dni przed posiedzeniem. Zawiadomienia dokonuje się pisemnie na adres członka wskazany w deklaracji. Nieobecność członka lub niezłożenie przez niego wyjaśnień na piśmie nie jest przeszkodą w rozpatrzeniu wniosku o wykluczeniu lub wykreśleniu członka, pod warunkiem prawidłowego zawiadomienia go o posiedzeniu (§ 22 ust. 2). Przepis § 22 ust. 3 statutu stanowi, że rada nadzorcza, która podjęła uchwałę w sprawie wykreślenia albo wykluczenia członka ma obowiązek zawiadomić o tym członka na piśmie, wraz z uzasadnieniem, w terminie dwóch tygodni od dnia podjęcia uchwały. Zawiadomienie powinno zawierać pouczenie o prawie odwołania się w określonym w statucie terminie oraz o skutkach jego niezachowania (postępowanie wewnątrzspółdzielcze).

W wypadku podjęcia uchwały o wykluczeniu z grona członków uregulowania statutowe nie tylko wymagają zawiadomienia członka o wykluczeniu na piśmie wraz z uzasadnieniem, ale nakładają także obowiązek dokonania stosownego pouczenia. Pouczenie to, aby było prawidłowe, powinno zawierać dwa elementy: po pierwsze – pouczenie o prawie odwołania się w określonym w statucie terminie (wszczęciu procedury wewnątrzspółdzielczej), a po drugie – pouczenie o skutkach niezachowania tego terminu. Użycie zwrotu „oraz” wskazuje, że wprowadzono wymóg kumulatywnego spełnienia przesłanek właściwego zawiadomienia, a brak któregokolwiek z tych elementów powoduje, że pouczenie jest nieprawidłowe. Termin do zaskarżenia uchwały może rozpocząć bieg tylko wtedy, gdy członek otrzymujący uchwałę o wykluczeniu zostanie pouczony zgodnie z zapisami statutowymi.

Także według art. 24 ust. 6 Prawa spółdzielczego – pouczenie powinno informować o dwóch sposobach zaskarżenia uchwały o wykluczeniu przewidzianych ustawą – o prawie złożenia odwołania do walnego zgromadzenia oraz o prawie bezpośredniego zaskarżenia uchwały rady nadzorczej do sądu w terminie sześciu tygodni od daty doręczenia członkowi uchwały o wykluczeniu wraz z uzasadnieniem. Pouczenie to – jeśli już wskazuje na możliwość złożenia odwołania do walnego zgromadzenia – powinno też wyraźnie wskazywać, że w sytuacji, gdy walne zgromadzenie nie wypowie się w przedmiocie odwołania członka od uchwały rady nadzorczej w terminie roku od daty jego wniesienia, wykluczony członek ma prawo zaskarżyć uchwałę do sądu w terminie 6 tygodni, licząc od dnia, kiedy upłynął termin jednego roku.

Statut pozwanej Spółdzielni wprowadza termin roczny rozpatrzenia przez walne zgromadzenie odwołania od uchwały rady nadzorczej i wniesienie w terminie odwołania powoduje, że zawieszony jest bieg terminu zawitego do czasu ukończenia postępowania wewnątrzspółdzielczego. Zapisy te, z uwagi na możliwość skorzystania z prawa zaskarżenia uchwały rady nadzorczej do sądu – w sytuacji pasywnej postawy walnego zgromadzenia – powinny znaleźć się w pouczeniu. Tylko takie pełne pouczenie pozwoliłoby przyjąć, że jest ono prawidłowe i daje wykluczonemu członkowi możliwość podjęcia stosownych działań w zależności od tego, jak zachowa się walne zgromadzenie w sprawie jego odwołania.

W realiach niniejszej sprawy powódka otrzymała uchwałę o jej wykluczeniu bez wyczerpującego pouczenia, a w szczególności o możliwości i terminie zaskarżenia tej uchwały do sądu.

W okolicznościach niniejszej sprawy poza sporem jest, że w terminie dwóch tygodni od daty zawiadomienia o podjęciu przez radę nadzorczą uchwał o wykluczeniu powódka wniosła odwołanie do walnego zgromadzenia członków Spółdzielni, wszczynając tym samym procedurę wewnątrzspółdzielczą. Samo jednak wskazanie w jakim terminie należy wnieść odwołanie do walnego zgromadzenia nie jest wystarczające. Winien być określony w pouczeniu skutek związany z niezachowaniem terminu, a tego elementu uchwała o wykluczeniu powódki nie zawiera – informuje jedynie o tym, że wykluczonemu członkowi przysługuje prawo do wniesienia odwołania w trybie wewnątrzspółdzielczym do walnego zgromadzenia. Pouczenie nie wskazuje przede wszystkim skutku nierozpoznania odwołania w terminie roku.

Statut pozwanej w § 22 ust. 6, powtarzającym w istocie regulację zawartą w art. 24 ust. 10 Prawa spółdzielczego – wyjaśnia, z jakim momentem uchwała o wykluczeniu staje się skuteczna, w zależności od tego, który sposób zaskarżenia uchwały został przez wykluczonego członka wybrany, a tego elementu zabrakło w pouczeniu, skutkując jego wadliwością. Skoro statut powołuje się na wszystkie cztery ustawowo przewidziane sytuacje, kiedy uchwała o wykluczeniu staje się skuteczna, pouczenie powinno być do tego dostosowane, czyli wskazywać na dopuszczalne prawem sposoby oraz terminy zaskarżenia uzależnione od wybranego sposobu wzruszenia uchwały.

Okoliczność, że powódka przez wiele lat była członkiem rady nadzorczej pozwanej Spółdzielni nie usprawiedliwia w żaden sposób braku tego pouczenia. Nie ma przy tym znaczenia, że powódka jako członek rady pełniący funkcję sekretarza brała udział w podejmowaniu uchwał o wykluczeniu innych członków Spółdzielni i pouczała spółdzielców o terminach odwołania i zdawała sobie sprawę z tego, jakie terminy obowiązują przy zaskarżaniu uchwał. Przywołać w tym miejscu należy pogląd Sąd Najwyższy zaprezentowany w uzasadnieniu wyroku z dnia 7 lutego 2000 r. w sprawie o sygn. I CKN 387/98, że w sytuacji, gdy członkowi nie doręczono zawiadomienia o wykluczeniu wraz z uzasadnieniem (art. 24 § 3 Prawa spółdzielczego), to przewidziany w art. 42 § 3 Prawa spółdzielczego termin do wniesienia powództwa o uchylenie uchwały nie rozpoczyna swego biegu. Okoliczność, że członek wiedział o treści uchwały, nie wywiera w tym zakresie żadnych skutków prawnych. Zasadę wyrażoną w tym wyroku można odnieść do realiów niniejszej sprawy, w konsekwencji istniejąca po stronie wykluczanego członka świadomość treści procedury związanej z zaskarżeniem uchwały nie zwalnia rady nadzorczej z obowiązku prawidłowego pouczenia o trybie i terminie zaskarżenia uchwały, ponieważ to ostatecznie ma przełożenie na obronę praw w/w.

Wpływ na sposób dochodzenia przez powódkę swoich praw w związku z podjęciem decyzji o wykluczeniu jej z szeregu członków miało niewątpliwie zachowanie organów pozwanej Spółdzielni polegające na niezwoływaniu walnych zgromadzeń lub uniemożliwianiu ich przeprowadzenia.

W ocenie Sądu, działanie organów strony pozwanej nie jest przypadkowe i miało na celu usankcjonowanie stanu wynikającego z nieprawidłowo podjętej w dniu 8 grudnia 2011 r. uchwały rady nadzorczej poprzez uniemożliwienie złożenia pozwu do sądu w terminie sześciu tygodni od dnia, kiedy odwołania powinny być najpóźniej rozpoznane. Tego typu działanie skorelowane z brakiem pouczenia o terminie jednego roku na rozpatrzenie odwołań przez walne zgromadzenie i skutkach upływu tego terminu w kontekście prawa odwołania się do sądu, jednoznacznie wskazuje na celowość postępowania zarządu pozwanej Spółdzielni.

W tej sytuacji Sąd uznał, że termin do zaskarżenia uchwały rady nadzorczej z dnia 8 grudnia 2011 r. – wskutek wadliwości związanych z pouczeniem – nie mógł rozpocząć biegu, co powoduje, że zarzut upływu terminu zawitego nie jest słuszny.

W dalszej kolejności należy rozważyć, czy istnieją podstawy do uchylenia uchwały rady nadzorczej nr (...).

Zgodnie z art. 42 § 3 Prawa spółdzielczego, stosowanym odpowiednio na podstawie art. 24 § 6 tej ustawy, uchwała sprzeczna z postanowieniami statutu bądź dobrymi obyczajami lub godząca w interesy spółdzielni albo mająca na celu pokrzywdzenie jej członka może być zaskarżona do sądu. W obecnym stanie prawnym zachodzą cztery przesłanki zaskarżenia uchwały do sądu: jej sprzeczność z postanowieniami statutu, sprzeczność z dobrymi obyczajami, godzenie w interesy spółdzielni, pokrzywdzenie członka spółdzielni.

Zarząd Spółdzielni w dniu 30 marca 2011 r. podjął decyzję o wystąpieniu z wnioskiem do rady nadzorczej o wykluczenie powódki T. S.. Pismem z dnia 7 kwietnia 2011 r. zawiadomiono powódkę, że na posiedzeniu w dniu 20 kwietnia 2011 r. będzie rozpatrywany powyższy wniosek. Na wyznaczone posiedzenie powódka stawiała się tak jak inni wezwani członkowie i złożyła ustne wyjaśnienia ustosunkowujące się do stawianych jej zarzutów. Po wysłuchaniu członków, których dotyczyły wnioski o wykluczenie, rada nadzorcza podjęła decyzję o wystosowaniu pisma do zarządu o uzupełnienie dokumentów obciążających członków. Na kolejnym posiedzeniu wyznaczonym na dzień 30 maja 2011 r. rada nadzorcza (w liczbie siedmiu członków) poddała pod głosowanie wnioski zarządu o wykluczenie powódki z grona członków Spółdzielni. Wówczas za wykluczeniem powódki głosowały trzy osoby, a przeciw oddano cztery głosy. Oznacza to, że na posiedzeniu w dniu 30 maja 2011 r. rada nadzorcza, jako organ kolegialny, wołą większości członków – po uprzednim wysłuchaniu wyjaśnień powodów – podjęła decyzję o nieuwzględnieniu wniosku zarządu o wykluczenie powódki z grona spółdzielców.

Kolejny wniosek Zarządu z dnia 29 sierpnia 2011 r. został oparty na identycznych podstawach jak poprzedni, który był przedmiotem badania na posiedzeniu z dnia 30 maja 2011 r. W ocenie Sądu, takie działanie pozwanej Spółdzielni nie daje się pogodzić z dobrymi obyczajami i prowadziło do dwukrotnego poddawania tej samej kwestii pod głosowanie, choć już raz kompetentny organ w warunkach ważnego posiedzenia wypowiedział się na ten temat. W konsekwencji mogłoby to prowadzić do wielokrotnego głosowania tej samej kwestii tylko po to, aby osiągnąć oczekiwany przez określoną grupę rezultat. Jeśli nie zmieniły się podstawy wniosku o wykluczenie i nie pojawiły się nowe okoliczności wpływające na ocenę działalności danej osoby jako członka spółdzielni, nie powinno się drugi raz głosować identycznej kwestii. Wprawdzie nie zapisano ustawowo zasady, że nie można obradować dwukrotnie w tej samej sprawie, tym niemniej ukuta w czasach starożytnych maksyma „non bis in idem” funkcjonuje w porządku prawnym i powinna znaleźć zastosowanie w tym wypadku.

Złożenie kolejnego wniosku o wykluczenie powódki powinno skutkować wszczęciem procedury, która obowiązuje przy podejmowaniu przez radę nadzorczą uchwały o wykluczeniu, a tego w analizowanym przypadku zabrakło. Co prawda w dniu 4 listopada 2011 r. odbyło się posiedzenie rady nadzorczej, na którym zaplanowano rozpatrzenie wniosków zarządu z dnia 29 sierpnia 2011 r. o wykluczenie powódki, jednak ostatecznie nie podjęto decyzji w tym przedmiocie i postanowiono rozpoznać wnioski na najbliższym posiedzeniu. Skoro wtedy nie wskazano terminu następnego posiedzenia, oczywistym jest, że po ustaleniu terminu powódka powinna być o nim powiadomiona.

W orzecznictwie wskazuje się, że uprawnienie przewidziane w art. 24 ust 4 Prawa spółdzielczego ma jedynie charakter gwarancyjny. Organ podejmujący uchwałę o wykluczeniu ma obowiązek stworzenia zainteresowanemu członkowi możliwości wypowiedzenia się w sprawie wykluczenia, nie ma natomiast obowiązku jego wysłuchania (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 kwietnia 2009 r., I ACa 151/09 niepubl.). Niemniej jednak, należy zauważyć, że ustawodawca nie określił wymogów dotyczących sposobu, formy i terminu wysłuchania członka spółdzielni przed podjęciem decyzji o wykluczeniu. Szczegółowe unormowanie nie jest konieczne, gdyż w tym zakresie ustawodawca pozostawia swobodę spółdzielniom, które w statutach bądź regulaminach wydawanych na podstawie statutu regulują powyższe kwestie. Z dołączonego do akt sprawy statutu Spółdzielni wynika sposób, forma i termin wysłuchania członka spółdzielni przed podjęciem uchwały o wykluczeniu (§ 22 ust. 2). Uchwała o wykluczeniu może zapaść tylko wtedy, gdy członek, którego dotyczy wniosek zarządu, zostanie prawidłowo zawiadomiony o posiedzeniu. Prawidłowe zawiadomienie wymaga zaś formy pisemnej i musi być wysłane na 7 dni przed terminem posiedzenia. Wymóg ten nie został spełniony w odniesieniu do powódki, a rada nadzorcza, która w dniu 8 grudnia 2011 r. podjęła decyzję o wykluczeniu, nie stworzyła jej nawet możliwości wypowiedzenia się w przedmiocie wniosku zarządu.

Podstawą żądania uchylenia uchwały walnego zgromadzenia czy też rady nadzorczej spółdzielni mogą być zarówno zarzuty merytoryczne, jak i formalne, te ostatnie jednak o tyle, o ile wadliwość miała lub mogła mieć wpływ na treść uchwały. Z uwagi na brak zawiadomienia o terminie posiedzenia uniemożliwiono powódce przedstawienie własnych racji i nie można z góry wykluczać, że nie wywarłyby one jakiegokolwiek wpływu na decyzję poszczególnych członków rady nadzorczej, zwłaszcza że trzech członków tego organu nie zostało powiadomionych o terminie posiedzenia. Waga naruszenia wymogu formalnego, jakim jest umożliwienie członkowi wypowiedzenia się w kwestii planowanego przez

organ spółdzielni wykluczenia z rejestru członków, jest na tyle istotna, że uzasadniała uchylenie zaskarżonych uchwał jako sprzecznych z postanowieniami statutu Spółdzielni i dobrymi obyczajami, o czym orzeczono w pkt I wyroku.

Stosownie do § 21 ust. 1 i 2 statutu Spółdzielni jej członek może być wykluczony w wypadku, gdy z jego winy umyślnej lub z powodu rażącego niedbalstwa dalsze pozostawanie w Spółdzielni nie da się pogodzić z postanowieniami statutu Spółdzielni lub dobrymi obyczajami.

Powódce zarzucono działanie na szkodę Spółdzielni polegające między innymi na akceptowaniu nieprawidłowości w zarządzaniu: mieniem (wyzbyciu się pawilonu handlowego w W. za cenę niższą od rynkowej), kadrami (zmianie na stanowisku kierownika (...)), nieprzestrzeganiu przepisów Prawa spółdzielczego i statutu (podejmowaniu uchwał w przedmiocie wykluczenia członków niezgodnie z prawem) naruszeniu dobrego imienia Spółdzielni (niezasadnym zawiadamianiu organów ścigania i organów kontrolnych). Przesłuchani w sprawie świadkowie podawali na ten temat sprzeczne i jednocześnie bardzo ogólnikowe informacje.

W ocenie Sądu, brak też było podstaw do wykluczenia powódki z uwagi na to, że będąc członkiem Rady Nadzorczej, brała udział w podejmowaniu uchwał o wykluczeniu innych osób ze Spółdzielni. Uchwała o wykluczeniu z członkostwa jest decyzją organu kolegialnego i na tamten czas – zdaniem tego organu – istniały podstawy do wykluczenia. To, czy ziściły się przesłanki wykluczenia, jest kwestią oceną, zwłaszcza, gdy zarzucane jest członkowi nadużywanie uprawnień do krytykowania organów Spółdzielni. Niemniej jednak członek, który uważa, że jego prawa zostały naruszone, może skorzystać z dostępnych środków prawnych i zaskarżyć uchwałę do walnego zgromadzenia lub sądu.

Nie można też się zgodzić ze stroną pozwaną, że decyzję o wykluczeniu powódki uzasadniała akceptacja zmiany osoby na stanowisku kierownika piekarni. Świadek Z. K. zeznał, że rada nadzorcza nie ingeruje w sprawy kadrowe Spółdzielni, a decyzje w przedmiocie zatrudnienia podejmuje zarząd, co pozostaje w zgodzie z rozdziałem kompetencji tych organów. Wypowiedzi wymienionego potwierdzają zeznania powódki, która podkreślała, że nie miała wpływu na decyzję o wyborze kierownika piekarni, a o zmianie została poinformowana przez zarząd. W oparciu o zgromadzone dowody nie można uznać, że powódka ingerowała lub celowo wpływała na decyzję zarządu, aby zatrudnić niekompetentną osobę, czym miała działać na szkodę Spółdzielni. Można jedynie stwierdzić, że za zmianą osoby na stanowisku kierownika piekarni stała zmiana zarządu, a wybór określonej osoby był powiązany z sympatią lub antypatią do niej danego składu zarządu.

Odnosząc się do zarzutu kierowania przez powódkę do różnych instytucji zawiadomień o nieprawidłowościach w Spółdzielni, wskazać należy, że nawet gdyby powódka dokonywała takich zawiadomień to nie mogło stanowić podstawy do jej wykluczenia. Powódka jednak stanowczo zaprzeczyła aby takie zawiadomienia do różnych instytucji kierowała. Wynika to także z pism Inspekcji Pracy i Urzędu Skarbowego. Nawet gdyby uznać, że powódka inicjowała wszczęcie postępowań kontrolnych, to taka okoliczność sama w sobie nie może świadczyć o umyślnym i celowym działaniu na szkodę Spółdzielni, zwłaszcza w kontekście istniejącego sporu między członkami oraz chęci zbadania działań organów pod kątem ich prawidłowości. Działanie takie mogłoby być uznane za szkodliwe jedynie wówczas, gdyby zawiadomienia były składane w celu uniemożliwienia normalnego funkcjonowania organów Spółdzielni i wykonywania przez nie ich zadań.

W tych okolicznościach Sąd przyjął, że nie zostały spełnione przesłanki wykluczenia powódki z grona członków pozwanej określone w § 21 statutu Spółdzielni.

O kosztach procesu orzeczono zgodnie z art. 98 k.p.c. i z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Na zasądzoną kwotę składa się wynagrodzenie adwokata – 180 zł (§ 11 ust 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu – Dz. U. z 2013, poz. 461).

Apelację od powyższego wyroku wniosła pozwana, która zaskarżyła go w całości i zarzuciła orzeczeniu naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie: a) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów objawiające się brakiem wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego, naruszeniem

zasad doświadczenia życiowego oraz zasad logiki skutkującego przyjęciem, że działanie organów strony pozwanej nie było przypadkowe i miało na celu uniemożliwienie powódce złożenia pozwu do sądu w terminie, podczas gdy uchwała o wykluczeniu powódki z szeregu członków pozwanej była uzasadniona a działania podejmowane przez organy Spółdzielni zgodne z obowiązującymi przepisami oraz powołanie się na zeznania świadka Z. K., w sytuacji gdy dowód taki nie został przeprowadzony, b) art. 207 § 6 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków: Z. K. i Z. R. z uwagi na fakt, że wcześniejszy pełnomocnik pozwanej cofnął taki wniosek, w sytuacji gdy nie był on spóźniony, a jego przeprowadzenie było istotne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, a nadto nie spowodowałby zwłoki w jej rozpoznaniu i c) art. 302 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie dowodu z przesłuchania stron, który miał istotne znaczenie dla rozpoznania sprawy.

Apelujący zarzucił również skarżonemu orzeczeniu naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.: a) art. 24 § 7 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze poprzez błędne zastosowanie i nieuwzględnienie z urzędu wygaśnięcia materialnoprawnego terminu do zaskarżenia przez powódkę uchwały o jej wykluczeniu z grona członków pozwanej Spółdzielni, b) § 22 ust. 3 statutu pozwanej poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że brak pouczenia członka spółdzielni o tym, że jeśli walne zgromadzenie nie wypowie się w przedmiocie odwołania członka od uchwały rady nadzorczej w terminie roku od daty jego wniesienia, wykluczony członek ma prawo zaskarżyć uchwałę do sądu w terminie 6 tygodni, licząc od dnia, kiedy upłynął termin jednego roku, powoduje nieważność uchwały, podczas gdy rada nadzorcza nie ma obowiązku pouczać spółdzielców o dalszych możliwościach postępowania w sytuacji gdy walne zgromadzenie dopuści się zwłoki w rozpoznaniu odwołania spółdzielcy, c) art. 42 § 3 Prawa spółdzielczego w zw. z jego art. 24 § 4 oraz § 22 ust. 2 statutu pozwanej poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że istnieją podstawy do uchylenia uchwały rady nadzorczej o wykluczeniu powódki z uwagi na pozbawienie jej możliwości złożenia wyjaśnień, podczas gdy została ona prawidłowo zawiadomiona o terminie posiedzenia rady nadzorczej zwołanego w tej sprawie i d) § 21 ust. 2 statutu pozwanej w zw. z art. 24 § 2 Prawa spółdzielczego poprzez jego błędną wykładnię i ustalenie, że nieprzestrzeganie przez powódkę statutu i Prawa spółdzielczego nie nosiło znamion upoczywłości a tym samym nie było podstaw do jej wykluczenia z grona członków Spółdzielni.

Mając na uwadze powyższe, apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego przed Sądami obu instancji, według norm przepisanych; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Powódka w odpowiedzi na apelację wniosła o oddalenie tego środka odwoławczego i zasądzenie na jej rzecz od pozwanej kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej, pomimo trafności niektórych jej argumentów, nie zasługuje na uwzględnienie.

Oznaczenie przedmiotu niniejszej sprawy zawarte w komparycji zaskarżonego wyroku nie odpowiadało treści jego sentencji. Powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały (vide: komparycja wyroku) czerpie z art. 24 § 6 w zw. 42 § 2 Prawa spółdzielczego oraz art. 189 k.p.c. i jest nieograniczone terminowo (por. art. 42 § 6 Prawa spółdzielczego), zaś roszczenie o uchylenie uchwały (które ostatecznie rozpoznał Sąd I instancji) wskazujące na przesłanki sprzeczności uchwały ze statutem i dobrymi obyczajami ma odmienny charakter i treść (por. S.N. w wyroku z dnia 14 lipca 2006 r., II CSK 71/06, Lex nr 286845).

Analiza wystąpień procesowych powódki odwołujących się do przesłanek z art. 42 § 3 Prawa spółdzielczego potwierdza, że jej intencją było żądanie uchylenia uchwały, a nie stwierdzenie jej nieważności. W tych warunkach Sąd odwoławczy sprostował głowę zaskarżonego wyroku na zasadzie art. 350 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w pkt I swojego orzeczenia.

Potrzeba prejudycjalnej oceny terminowości przedmiotowego powództwa wymusza wstępne rozpoznanie zgłoszonych w apelacji zarzutów naruszenia prawa materialnego.

W ślad za prezentowanymi już w tut. Sądzie w sprawach o podobnym stanie faktycznym i prawnym poglądami wyrażonymi na gruncie wykładni art. 42 § 6 w zw. z art. 24 § 6 pkt 2 Prawa spółdzielczego, należy wskazać, że określony w tym przepisie termin zaskarżenia uchwały rady nadzorczej (w znaczeniu wąskim jak i szerokim) ma charakter ustawowy i nie może być skraccany lub wydłużany na podstawie decyzji sądu bądź stron, zaś na jego bieg nie ma wpływu wadliwe pouczenie przez radę nadzorczą o sposobie zaskarżenia uchwały. Odwoływanie się przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (k. 355 v. i 356) do stanowiska S.N. zajętego w wyroku z dnia 7 lutego 2000 r., I CKN 387/98 nie uwzględnia specyfiki zagadnienia rozpoznawanego przez S.N., który analizował wpływ niedoręczenia uchwały (wraz z uzasadnieniem) wykluczającej członka spółdzielni na „uruchomienie” terminu jej zaskarżenia. Ferowanej na tej podstawie faktycznej oceny nie sposób przenieść na grunt rozważań dotyczących błędnego lub niedostatecznego pouczenia; przyjęcie w analizowanej sytuacji wnioskovania analogicznego kłóciłoby się nie tylko z precyzyjną treścią art. 42 § 6 Prawa spółdzielczego, ale również utrwalonymi poglądami judykatury i doktryny na kwestie początku biegu terminu do wniesienia środka zaskarżenia, powiązane z doręczeniem stronie orzeczenia, a nie udzieleniem prawidłowego i pełnego pouczenia (por. S.A. w Białymstoku w wyroku z dnia 18 września 2014 r., I A Ca 309/14, Lex nr 1526922, również S.N. w uchwale z dnia 22 listopada 2011 r., III CZP 38/11 oraz uchwale z dnia 16 maja 2007 r., III CZP 34/07 i postanowieniach: z dnia 30 września 1998 r., I CKN 375/98, niepubl., z dnia 21 grudnia 2001 r., I PZ 94/01, niepubl. i z dnia 23 czerwca 2004 r., V CZ 55/04, niepubl.).

Mając na uwadze powyższe, uznać należy rozpoznawane w niniejszej sprawie powództwo za naruszające termin zaskarżenia wskazany w art. 42 § 6 Prawa spółdzielczego, co potwierdza częściowo zasadność zarzutów obrazy prawa materialnego zgłoszonych w pkt II ppkt 1 i 2 apelacji pozwanej, ale nie prowadzi do, postulowanego w niej, wygaśnięcia terminu i prawa zaskarżenia uchwały.

Zgodnie z art. 24 § 6 pkt 2 w zw. art. 42 § 8 Prawa spółdzielczego, sąd może nie uwzględnić upływu terminu, o którym mowa w § 6, jeżeli utrzymanie uchwały rady nadzorczej w mocy wywołałoby dla członka szczególnie dotkliwe skutki, a opóźnienie w zaskarżeniu tej uchwały jest usprawiedliwione wyjątkowymi okolicznościami i nie jest nadmierne.

Opóźnienie powódki wyniosło w niniejszej sprawie ok. 1,5 miesiąca (pозew został nadany dnia 8.04.2013 r., zaś odwołanie wewnątrzspółdzielcze powódka złożyła dnia 4.01.2012 r.), a więc nie może być uznane za rażące, szczególnie w kontekście daleko idących konsekwencji jej wykluczenia z grona członków pozwanej, które należy uznać za środek dotkliwy i najbardziej represyjny. Zapewnienie powódce prawa skarżenia uchwały w sądzie ma ponadto uzasadnienie w nagannym postępowaniu organów pozwanej, które ostentacyjnie pozbawiały ją przez rok prawa do rozpoznania jej odwołania w trybie wewnątrzspółdzielczym, torpedując obrady nadzwyczajnego walnego zgromadzenia członków spółdzielni dnia 16 marca 2012 r. i nie reagując na wnioski z dnia 29 czerwca 2012 r. i dnia 20 lipca 2012 r. o zwołanie kolejnego zgromadzenia, a wcześniej podejmując w sposób sprzeczny z prawem i przepisami statutu próbę reasumpcji korzystnej dla powódki uchwały rady nadzorczej z dnia 30 maja 2011 r., która to próba doprowadziła do wydania zaskarżonej uchwały.

W tych warunkach Sąd Apelacyjny nie uwzględnił upływu terminu do wniesienia powództwa o uchylenie uchwały, o którym mowa w art. 42 § 6 Prawa spółdzielczego, z uwagi na wskazane wyżej okoliczności, które uznał za wyjątkowe i istotne.

Uchwała nr (...) z dnia 8 grudnia 2011 r. podjęta przez radę nadzorczą pozwanej jest sprzeczna ze statutem tej Spółdzielni oraz dobrymi obyczajami rozumianymi jako postępowanie zgodne z przyjętymi normami, w tym moralnymi, i lojalne wobec wykluczanego członka Spółdzielni.

Zgodnie z § 22 ust. 2 statutu pozwanej w zw. z art. 24 § 4 Prawa spółdzielczego rada nadzorcza podejmująca uchwałę w sprawie wykluczenia lub wykreślenia członka powinna wysłuchać jego wyjaśnień, a ponadto zawiadomić zainteresowanego o miejscu i terminie posiedzenia rady na 7 dni przed posiedzeniem. Naruszenie obowiązku

wysłuchania, o którym mówi art. 24 § 4 zd. 2 Prawa spółdzielczego prowadzi do obrazy normy materialnoprawnej powiązanej z ustawowymi (również konstytucyjnymi) gwarancjami prawa do obrony i nie może być uznane za uchybienie proceduralne, którego znaczenie jako przesłanki zaskarżenia jest zredukowane do sytuacji, gdy ma ono wpływ na podjęcie uchwały. Zaakceptować należy pogląd występujący w orzecznictwie, że ranga powyższego naruszenia stanowi przesłankę nieważności uchwały podjętej w jego następstwie (por. S.A. w W. w uzasadnieniu wyroku z dnia 6 maja 2014 r., VI ACa 735/13, Lex nr 1469464).

Pozwana broniąc się przed powyższą konkluzją wskazuje w uzasadnieniu apelacji na zadośćuczynienie obowiązkowi wysłuchania powódki przy okazji podjęcia uchwały z dnia 30 maja 2011 r. (wysłuchanie miało miejsce dnia 20.04.2011 r.). Stanowisko takie należy wiązać z faktem tożsamości podstaw wykluczenia analizowanych w maju jak i grudniu 2011 r., co zdaniem apelującej znosiło potrzebę ponownego wysłuchania wykluczanego członka przy okazji ponownego debatowania nad tą samą sprawą. Z poglądem takim nie sposób się zgodzić.

Akceptując utrwalone w orzecznictwie i doktrynie przekonanie o znaczeniu uchwały spółdzielni jako odzwierciedlenia jej oświadczenia woli, które nie wyklucza podejmowania uchwał zmieniających lub uchylających wcześniej przyjęte uchwały w tym samym przedmiocie, należy zauważyć, że skuteczność podobnych modyfikacji zależy także od charakteru relacji prawnej istniejącej w ich następstwie między spółdzielnią, a podmiotami, których prawa i obowiązki uchwały kształtują. Bilateralna relacja powstająca w następstwie uchwały rady nadzorczej w przedmiocie wykluczenia członka spółdzielni lub uchwały o stwierdzeniu braku podstaw wykluczenia nie powinna budzić wątpliwości. Oświadczenie woli spółdzielni spotyka się w takiej sytuacji z określonym zachowaniem zainteresowanego jej członka, który po zapoznaniu się z uchwałą zaskarża ją, wyrażając w ten sposób swoją opozycję wobec niej lub milcząco ją uznaje. W tych warunkach reasumpcja uchwały nie może być potraktowana jako czynność jednostronna spółdzielni, w której nie jest ona w jakikolwiek sposób ograniczona wolą osoby zainteresowanej.

Sąd Apelacyjny zgadza się w związku z tym z poglądem wyrażonym m.in. w tezie 1 glosy K. P. do uchwały S.N. z dnia 5 czerwca 1991 r., III CZP 43/91 (OSP 1992.7-8.164) o niemożności odwołania bądź zmiany przez radę nadzorczą lub walne zgromadzenie spółdzielni uchwały o wykluczeniu lub wykreśleniu członka albo o odmowie jego wykluczenia lub wykreślenia – bez zgody zainteresowanego, chyba że o reasumpcji dowiedział się on w momencie zapoznania się z uchwałą pierwotną albo wcześniej (co w niniejszej sprawie nie miało miejsca).

Kierując się powyższymi przesłankami należy podkreślić i uwypuklić potrzebę zagwarantowania członkowi spółdzielni, wobec którego dokonuje się reasumpcji wcześniejszej uchwały o odmowie wykluczenia na niekorzystną dla niego uchwałę wykluczającą, prawa do wypowiedzenia się i złożenia wyjaśnień, w ramach którego oświadcza on swoją zgodę (lub jej brak) na reasumpcję i ewentualnie uzupełnia złożone wcześniej wyjaśnienia. Powódce nie zagwarantowano możliwości wypowiedzenia się na posiedzeniu rady nadzorczej pozwanej dnia 8 grudnia 2011 r. i nie zawiadomiono jej o tym posiedzeniu, co rażąco narusza § 22 ust. 2 statutu w zw. z art. 24 § 4 Prawa spółdzielczego i wskazuje na niezasadność trzeciego z zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego zgłoszonego w apelacji pozwanej.

Sąd Apelacyjny w całości podziela i uznaje za własne zajęte i obszernie umotywowane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku stanowisko o braku podstaw do przypisania powódce winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa, które w świetle argumentów podniesionych w uzasadnieniu zaskarżonej uchwały, stwarzałyby podstawę wykluczenia powódki z grona członków pozwanej (art. 24 § 2 Prawa spółdzielczego w zw. z § 21 ust. 1 statutu pozwanej), uznając w ten sposób również ostatni z zarzutów naruszenia prawa materialnego za niezasadny.

Odnosząc się do zarzutu obrazy przepisu prawa procesowego, a mianowicie art. 233 § 1 k.p.c. Sąd odwoławczy uznaje go za nietrafiony, zaś ustalenia Sądu I instancji za spójne, niedowolne, logiczne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego, co pozwoliło na ich przyjęcie jako fundamentu oceny prawnej dokonywanej na etapie postępowania odwoławczego. Korekta stanowiska Sądu Okręgowego dotyczyła jedynie rozważań związanych z subsumcją tych ustaleń pod przepisy prawa materialnego.

Sąd wyżej wymieniony zasadnie oddalił wniosek o przesłuchanie świadków wskazanych w pkt I ppkt 2 apelacji pozwanej, z uwagi na dostateczne wyjaśnienie okoliczności istotnych dla rozpoznania sprawy na wcześniejszym etapie procesu (art. 217 § 3 k.p.c.); ponadto apelacja nie zawiera wniosku o skontrolowanie postanowienia oddalającego, złożonego na zasadzie art. 380 k.p.c.

Zarzut naruszenia art. 302 § 1 k.p.c. także jest niezasadny z uwagi na zbędność końcowego wysłuchania członków zarządu pozwanej i niewystępowanie w chwili zamknięcia przewodu sądowego przesłanki niewyjaśnienia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, o której mowa w art. 299 k.p.c.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanej na zasadzie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono w zgodzie z art. 98, 99 i 108 § 1 k.p.c. w zw. z § 11 ust. 1 pkt 1 i § 13 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461).